

Tomasz Palmirski

Wpis do Rejestru Dłużników Niewypłacalnych na zasadzie art. 55 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym. Stan aktualny – uwagi *de lege ferenda*

Rejestr Dłużników Niewypłacalnych (dalej: RDN) jest jednym z trzech rejestrów wchodzących w skład Krajowego Rejestru Sądowego (dalej: KRS)¹. Wbrew przyjętej nazwie nie są tam jednak ewidencjonowane wszystkie podmioty faktycznie niewypłacalne², lecz jedynie te, które spełniają kryteria przewidziane w ustawie o KRS³. Ich analiza pozwala przyjąć, że rejestr ten jest w swej istocie rejestrem dłużników nie tyle „niewypłacalnych”, co raczej „niesolidnych”⁴. Przy czym, jak słusznie zauważa

---

¹ Zob. art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn.: Dz.U. z 2001 r. Nr 17, poz. 209 z późn. zm.) – dalej: ustawa o KRS.

² Niewypłacalność skutkuje raczej ogłoszeniem upadłości podmiotu gospodarczego i oznacza trwałą niemożność zaspokajania wierzycieli (zob. M. P y z i a k - S z a f n i c k a, *Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika*, Warszawa 1995, s. 95-98; S. S a n - c z e w s k i, *Prawo handlowe, wekslowe i czekowe*, Warszawa 1946, s. 284; F. Z e d l e r, *Prawo upadłościowe i układowe*, Toruń 1997, s. 71). Zob. też M. T a r s k a, [w:] S. S o ł - t y s i ń s k i, A. S z a j k o w s k i, A. S z u m a ń s k i, J. S z w a j a, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. V, Warszawa 2005, s. 699, 700.

³ L. C i u l k i n, N. K o w a l, *Wybrane problemy związane z funkcjonowaniem rejestru dłużników niewypłacalnych*, PPH 2001, nr 12, s. 38.

⁴ Na taki charakter rejestru zwracają uwagę: K. K o r z a n, *Postępowanie rejestrowe w przyszłości*, Rejent 1996, nr 11, s. 23 i nast.; M. W r z o ł e k - R o m a ń c z u k, *Krajowy Rejestr Sądowy u progu XXI wieku*, Palestra 1997, nr 9-10, s. 18; W. Ł u k o w s k i, *Rejestr Dłużników Niewypłacalnych i dział 4 rejestru przedsiębiorców według ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym*, Rejent 1999, nr 9, s. 108.

N. Kowal, ustawodawca, określając kryteria, na podstawie których dokonywany jest wpis do RDN, nie rozróżnił podstaw wpisu w zależności od istnienia bądź braku winy po stronie dłużnika. Rejestr ten pełni bowiem przede wszystkim funkcję informacyjną, jest instrumentem prawnym, umożliwiającym pozyskiwanie wiedzy o potencjalnych kontrahentach⁵. Zatem nie element subiektywny w postaci winy (potencjalnego) kontrahenta ma znaczenie dla osób zainteresowanych informacjami ujawnionymi w tym rejestrze, lecz obiektywny stan majątkowy, sytuacja ekonomiczna danego podmiotu. W równej mierze należy więc umożliwić dostęp do informacji o dłużnikach nieuczciwych, jak też o tych, którzy przez swoją nieporadność narazili interesy innych podmiotów⁶. Resumując, rejestr pełni więc funkcję ostrzegania uczestników obrotu przed nieprzestrzeganiem przez ujawnione w nim osoby zasady należytej staranności przy wykonywaniu zobowiązań⁷. Z drugiej strony wpis do RDN ma być również pewnego rodzaju sankcją dla osoby, która została w nim ujawniona⁸.

Wpis do RDN dokonywany jest między innymi z urzędu, w przypadkach określonych w art. 55 pkt 1-5 ustawy o KRS⁹. I chociaż, mając na uwadze dotychczasowe funkcjonowanie rejestru, co do zasady odnośne regulacje ocenić należy pozytywnie, to jednak i tutaj nasuwają się pewne uwagi.

Po pierwsze, podkreślić należy, że brzmienie art. 55 ustawy o KRS wyraźnie wskazuje na to, że nie w każdym przypadku przesłanką wa-

---

⁵ N. Kowal, [w:] L. Ciulkin, A. Jakubecki, N. Kowal, *Krajowy Rejestr Sądowy i postępowanie rejestrowe. Praktyczny komentarz*, Warszawa 2002, s. 178.

⁶ Zob. N. Kowal, [w:] L. Ciulkin, A. Jakubecki, N. Kowal, *Krajowy Rejestr Sądowy...*, s. 179. Zob. też M. Tarska, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 700.

⁷ Zob. M. Wrzolek - Romańczuk, *Krajowy Rejestr Sądowy...*, s. 18; W. Łukowski, *Rejestr Dłużników...*, s. 108.

⁸ Zob. L. Ciulkin, *Rejestr dłużników niewypłacalnych*, MoP 2001, nr 18, s. 921.

⁹ Wpis do RDN dokonany może zostać również na wniosek wierzyciela posiadającego tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko osobie fizycznej, w przypadku gdy w terminie 30 dni od daty wezwania jej do spełnienia świadczenia nie zapłaciła ona należności stwierdzonej tym tytułem (art. 56 ustawy o KRS). Zob. też M. Tarska, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 706 i nast.; N. Kowal, [w:] L. Ciulkin, A. Jakubecki, N. Kowal, *Krajowy Rejestr Sądowy...*, s. 187 i nast.; L. Ciulkin, *Rejestr dłużników...*, s. 919.

runkującą wpis do RDN jest istnienie prawomocnego orzeczenia¹⁰. Wynika to również *a contrario* z normy zawartej w art. 59 ust. 1 ustawy o KRS, umożliwiającej sądowi rejestrowemu wykreślenie danego wpisu z RDN, w razie uchylecia lub zmiany postanowienia, na podstawie którego został on dokonany. Nadto, w odniesieniu do osób fizycznych wykonujących działalność gospodarczą oraz wspólników ponoszących odpowiedzialność całym swoim majątkiem za zobowiązania spółki, wobec których ogłoszono upadłość (art. 55 pkt 1 i 2 ustawy o KRS), uzasadnienie dla możliwości dokonania wpisu tychże osób do RDN na podstawie nieprawomocnego orzeczenia znaleźć również można w art. 53 ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze¹¹. Z przepisu tego wynika bowiem, że ogłoszenie upadłości pociąga za sobą także szereg czynności mających na celu niezwłoczne zakomunikowanie tego faktu nie tylko wyraźnie wskazanym w ustawie organom i podmiotom, ale również wszystkim potencjalnym kontrahentom upadłego podmiotu.

Praktyka sądów rejestrowych nie jest również jednolita w kwestii interpretacji wymogów zawartych w art. 55 pkt 1 ustawy o KRS. I tak, niektórzy orzekający w wydziałach rejestrowych wymagają, by osoba, która ma zostać ujawniona w rejestrze (wskutek umorzenia przeciwko niej egzekucji sądowej lub administracyjnej, z uwagi na fakt, że z egzekucji nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych), prowadziła nadal (tj. w chwili dokonywania wpisu) działalność gospodarczą. Inni przyjmują za miarodajną chwilę wydania orzeczenia o umorzeniu postępowania egzekucyjnego, czy też chwilę wydania orzeczenia stanowiącego tytuł wykonawczy tegoż postępowania. Moim zdaniem, najbardziej uzasadnione jest ostatnie ze wspomnianych wyżej stanowisk. Literalna wykładnia cytowanego przepisu („osoby fizyczne wykonujące działalność gospodarczą”) prowadzi bowiem do wniosku, że ustawową przesłanką wpisu dłużnika do rejestru nie jest prowadzenie przez niego działalności gospodarczej nadal, lecz kiedykolwiek, a więc przynajmniej w chwili powstania pozostającego w związku z tą działalnością zobowiązania, którego

---

¹⁰ Szczegółowo problem ten omawia T. Niemiec, *Glosa do postanowienia SN z dnia 19 lutego 2003 r., V CK 7/03*, MoP 2004, nr 19, s. 907-909. Zob. też N. Kowal, [w:] L. Ciulkin, A. Jakubicki, N. Kowal, *Krajowy Rejestr Sądowy...*, s. 193.

¹¹ Dz.U. z 2003 r. Nr 60, poz. 535 z późn. zm. (dalej: pr. upadł. i napr.)

niewykonanie stało się podstawą orzeczenia inicjującego umorzoną następnie egzekucję. Pamiętać również należy o częstej praktyce, jaką jest wykreślanie się z ewidencji działalności gospodarczej przez dłużników, wobec których zapadły niekorzystne orzeczenia. Stąd przyjęcie innego punktu czasowego czyniłoby ów przepis w wielu przypadkach martwym. Powyższe dywagacje *per analogiam* odnieść również należy do wspólników spółek osobowych, o których mowa w art. 55 pkt 2 ustawy o KRS.

Ingerencji ustawodawcy wymagać będzie natomiast przepis zawarty w art. 55 pkt 4 ustawy o KRS. Po pierwsze, należałoby wyeliminować z jego treści ograniczenie, z którego to wynika wprost, że nie podlegają wpisaniu z urzędu do RDN osoby, w stosunku do których sąd karny w trybie art. 41 k.k. orzekł zakaz zajmowania określonego stanowiska albo wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia działalności gospodarczej. Przyjęte rozwiązanie powoduje bowiem, że istotne dla pewności obrotu gospodarczo-prawnego informacje o danej osobie nie są dostępne dla zainteresowanych podmiotów. Wydaje się więc, że odnośna zmiana cytowanego wyżej przepisu ustawy o KRS mogłaby służyć pełniejszej realizacji gwarancji pewności obrotu, wynikających wprost z funkcji informacyjnej KRS¹².

Nadto należałoby ów przepis skorelować z brzmieniem art. 373 pr. upadł. i napr., na podstawie którego sądy mogą orzekać pozbawienie prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji członka rady nadzorczej, reprezentanta lub pełnomocnika w spółce handlowej, przedsiębiorstwie państwowym, spółdzielni, fundacji lub stowarzyszeniu. Co więcej, system informatyczny, w którym prowadzony jest rejestr, nie umożliwia ujawnienia tej podstawy wpisu w rubryce 2, polu 1 rejestru. W polu tym bowiem, stosownie do treści art. 55 pkt 4 ustawy o KRS, automatycznie ujawniana jest informacja o tym, że podstawą wpisu do RDN jest pozbawienie danej osoby prawa prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek oraz pełnienia funkcji reprezentanta lub pełnomocnika przedsiębiorcy, członka rady nadzorczej i komisji rewizyjnej w spółce akcyjnej, spółce z ograniczoną od-

---

¹² Zob. N. K o w a l, [w:] L. C i u l k i n, A. J a k u b e c k i, N. K o w a l, *Krajowy Rejestr Sądowy...*, s. 187.

powiedzialnością lub spółdzielni (§ 131 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2000 r. w sprawie szczegółowego prowadzenia rejestrów wchodzących w skład Krajowego Rejestru Sądowego oraz szczegółowej treści wpisów w tych rejestrach – dalej: rozporządzenie z dnia 21 grudnia 2000 r.). O ile treść owego paragrafu jest zrozumiała, gdyż w praktyce zdarzają się jeszcze orzeczenia wydane w oparciu o nieobowiązujące już przepisy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe (tekst jedn. Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 z późn. zm.)¹³, o tyle niezrozumiałe jest, dlaczego przy wprowadzaniu do systemu danych dłużnika nie istnieje możliwość wyboru pomiędzy „starą” a „nową” podstawą wpisu¹⁴.

Jeżeli chodzi o ostatnią z przesłanek wpisu z urzędu dłużnika do RDN, to w pierwszej kolejności zważyć należy na zasadniczą różnicę pomiędzy regulacją zawartą w art. 55 pkt 5 ustawy o KRS a kodeksem postępowania cywilnego, do którego odsyła cytowany wyżej przepis. Jest tam bowiem mowa o tym, że w razie powstania zaległości za okres dłuższy niż 12 miesięcy komornik z urzędu składa wniosek do Krajowego Rejestru Sądowego o wpis dłużnika do RDN (art. 1086 § 4 k.p.c.). Stąd oczywistym jest pytanie o tryb postępowania w sprawie wpisu do RDN osób niespełniających w sposób należyty ciążących na nich świadczeń alimentacyjnych. I chociaż odpowiedź nie rodzi wątpliwości, że w takim przypadku postępowanie toczyć się będzie zawsze z urzędu¹⁵, to jednak odnośna zmiana kodeksu postępowania cywilnego wydaje się konieczna. Chodzi bowiem o to, aby przepisy pozostające ze sobą w związku nie zawierały sprzecznych regulacji. Zmiany, a w zasadzie uzupełnienia, wymaga również § 131 pkt 2 rozporządzenia z dnia 21 grudnia 2000 r. Wśród podstaw wpisu tam wymienionych nie wspomina się bowiem w ogóle tej, o której mowa w art. 55 pkt 5 ustawy o KRS. Stąd w chwili obecnej nie ma w zasadzie możliwości ujawnienia z urzędu dłużników, wymienionych

---

¹³ Zob. art. 172 § 1 cytowanego rozporządzenia.

¹⁴ Co może dziwić zważywszy na treść § 132 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z dnia 21 grudnia 2000 r.

¹⁵ Stosownie bowiem do art. 7 ustawy o KRS, dla postępowania rejestrowego zasadnicze znaczenie mają przepisy tej właśnie ustawy, zaś przepisy kodeksu postępowania cywilnego znajdują zastosowanie dopiero wówczas, gdy brak jest odnośnych regulacji w ustawie o KRS.

w art. 1086 § 4 k.p.c., mimo że art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy o KRS wyraźnie wskazuje, jakie dane winny w takich przypadkach zostać wpisane do RDN. Dzieje się tak dlatego, że system informatyczny, w oparciu o który funkcjonuje rejestr, umożliwi ujawnianie w nim jedynie tych informacji, o których mowa w rozporządzeniu¹⁶. Taki stan rzeczy powoduje, że orzekający w sądach rejestrowych zmuszeni są wpisywać odnośne dane, wykorzystując funkcje systemu właściwe dla spraw toczonych z wniosku na zasadzie art. 56 ustawy o KRS. Stąd też, między innymi, w polu 2 rubryce 3 umieszczają oni informację o kwocie zaległości, jaką z tytułu alimentów posiada wpisany do rejestru dłużnik¹⁷. Jest to rozwiązanie niedoskonałe, gdyż podstawa wpisu (niespełnianie przez okres dłuższy niż 12 miesięcy ciężących na dłużniku obowiązków alimentacyjnych) nie zostaje ujawniona w rejestrze, a jedynie w uzasadnieniu do postanowienia zarządzającego wpis do RDN, które jednakże nie jest dostępne dla stron korzystających z Centralnej Informacji¹⁸. Po wtóre, w rejestrze ujawniona zostaje kwota zaległości podana przez komornika (a więc co do zasady odpowiadająca zaległościom na dzień złożenia przez niego „wniosku”), która w momencie dokonywania wpisu (jak również w dalszej perspektywie czasowej) jest już nieaktualna¹⁹. Tak więc, mając na uwadze, że w żadnym z pozostałych przypadków, o których mowa w art. 55 ustawy o KRS, w rejestrze nie ujawnia się innych informacji poza tymi wymienionymi w § 131 pkt 1 i 2 ppkt „a” i „b” rozporządzenia

---

¹⁶ Zob. art. 60 ust. 2 ustawy o KRS.

¹⁷ Stosownie do brzmienia § 131 pkt 3 ppkt „b” rozporządzenia z dnia 21 grudnia 2000 r.

¹⁸ Tym, co odróżnia KRS od dotychczasowych rejestrów sądowych, jest wykorzystanie zintegrowanego systemu informatycznego do jego prowadzenia. Zapewnia to szybki i pewny dostęp – poprzez Centralną Informację działającą jako komórka Ministerstwa Sprawiedliwości – do danych ujawnionych w rejestrze (zob. E. N o r e k, *Krajowy Rejestr Sądowy i postępowanie rejestrowe*, Warszawa 2001, s. 31; M. T a r s k a, [w:] S. S o ł t y - s i ń s k i, A. S z a j k o w s k i, A. S z u m a ń s k i, J. S z w a j a, *Kodeks spółek handlowych...*, s. 556; N. K o w a ł, [w:] L. C i u ł k i n, A. J a k u b e c k i, N. K o w a ł, *Krajowy Rejestr Sądowy...*, s. 36). Co do treści odpisów wydawanych z RDN zob. § 13 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2004 r. w sprawie ustroju i organizacji Centralnej Informacji Krajowego Rejestru Sądowego oraz szczegółowych zasad udzielania informacji z Krajowego Rejestru Sądowego (Dz.U. z 2004 r. Nr 281, poz. 2793).

¹⁹ Z dużą dozą prawdopodobieństwa przyjąć bowiem można, że ujawniony w rejestrze dłużnik nie będzie nadal wywiązywał się z ciężących na nim obowiązków alimentacyjnych.

z dnia 21 grudnia 2000 r. (a więc również tych dotyczących kwoty ewentualnych wierzytelności, które zainicjowały toczone przeciwko dłużnikowi postępowania – na przykład o wyjawienie majątku na zasadzie art. 913 k.p.c. – skutkujące następnie wpisem tegoż do RDN), wydaje się, że jedyną informacją, jaka winna zostać ujawniona w polu 2, rubryce 3, jest ta mówiąca o podstawie dokonywanego wpisu. Moim zdaniem, stosownie do treści art. 1086 § 4 k.p.c., winna ona brzmieć „zaległości z tytułu alimentów za okres dłuższy niż 12 miesięcy”. Oczywiście wymusza to zarazem odnośną zmianę art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy o KRS.

Zważyć również należy, że w żadnym z przypadków, o których mowa w art. 55 pkt 1-4 ustawy o KRS, w rejestrze nie ujawnia się również osoby ewentualnego wierzyciela. W odniesieniu do wpisów dokonywanych na zasadzie art. 55 pkt 5 ustawy o KRS²⁰ sprawa jest jednak nieco bardziej skomplikowana, a to z tego względu, iż wierzycielami z tytułu zaległości, o których mowa w art. 1086 § 4 k.p.c., są nie tylko osoby bezpośrednio uprawnione do ich otrzymania, lecz również inne podmioty. I tak, na podstawie ustawy z dnia 18 lipca 1974 r. o funduszu alimentacyjnym (tekst jedn.: Dz.U. z 1991 r. Nr 45, poz. 200 z późn. zm.), do dnia 1 maja 2004 r. takim podmiotem był Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), który był dysponentem tegoż funduszu²¹. Po zlikwi-

---

²⁰ Obowiązek ujawnienia odnośnych informacji na temat osoby wierzyciela oraz posiadanej przez niego przeciwko dłużnikowi wierzytelności wynika wprost z art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy o KRS. Przy czym, moim zdaniem – abstrahując od tego, że w żadnym innym przypadku wpisu dokonywanego z urzędu nie ujawnia się takich informacji – jest to zupełnie niepotrzebne, zwłaszcza w przypadku, gdy w RDN mają zostać ujawnione dane uprawnionego do świadczeń alimentacyjnych małoletniego, który zazwyczaj tego faktu nie jest świadomy. Nadto ujawnianie danych każdego wierzyciela z osobna (zob. art. 57 ust. 2 ustawy o KRS) powoduje niepotrzebną multiplikację wpisów do RDN (a przecież nie taki jest cel prowadzenia tegoż – zob. s. 99), co w przypadku innych wpisów z urzędu nie ma miejsca. I w końcu pamiętać należy, że każda z tych osób ma zawsze możliwość złożenia odnośnego wniosku na zasadzie art. 56 ustawy o KRS. (zob. przyp. 9).

²¹ Przy czym pamiętać należy, iż art. 55 pkt 5 ustawy o KRS, dodany ustawą z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz.U. z 2005 r. Nr 86, poz. 732 z późn. zm.) wszedł w życie z dniem 1 czerwca 2005 r. Praktyka sądów rejestrowych jest zaś taka, że do RDN wpisywani są wyłącznie ci dłużnicy, którzy zalegają z zapłatą alimentów przez okres 12 miesięcy, licząc od tej daty. Stąd nie jest możliwym wpisanie jako wierzyciela ZUS-u, skoro jego wierzytelności powstały przed dniem 1 maja 2004 r.

dowaniu funduszu – osobom uprawnionym do świadczenia alimentacyjnego na podstawie tytułu wykonawczego, którego egzekucja była bezskuteczna – organ właściwy wierzyciela, tj. wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby uprawnionej (zazwyczaj właściwy miejscowo ośrodek pomocy społecznej), wypłacał tak zwane zaliczki alimentacyjne²². Obecnie (tj. od dnia 1 października 2008 r.) na mocy ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów²³ przywrócono system świadczeń opartych na funduszu alimentacyjnym. Przy czym dysponentem tegoż nie jest – jak dawniej – ZUS, lecz wspomniany wyżej organ właściwy wierzyciela.

Kończąc rozważania zawarte w niniejszym artykule, można pokusić się o refleksję, że mimo pewnych niedoskonałości i problemów z funkcjonowaniem RDN, rejestr ten wpłynął w istotny sposób na bezpieczeństwo obrotu w naszym kraju. Z drugiej strony pamiętać zawsze należy, że okoliczność, iż sprawdzany kontrahent nie figuruje w RDN, nie oznacza jeszcze całkowitego bezpieczeństwa zawieranych z nim transakcji.

---

²² Zob. ustawa z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz.U. z 2005 r. Nr 86, poz. 732 z późn. zm.).

²³ Dz.U. z 2007 r. Nr 192, poz. 1378.